

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

АР-м И КЪЭРАЛЫГЪО СОВЕТ — ХАСЭМ

СЭМЭГУ Нурбый хадзыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм игъэмэфэ зыгъэспэфыгъо палъэ ежъагъ нахъмышлэм, тыгуасэ, шышъхъэум и 24-м, зымычэзу яхэнэрэ зэхэсыгъо зэхашъагъ. Ащ илофшлэн хэлэжъагъэх Адыгеим и Лышъхъэу Тхъаклушынэ Аслъан, Премьер-министрэу Къумпыл Муратэ, федеральнэ инспектор шъхъалэу Адыгеим щыцэ Лылуужу Адам, Адыгеим и Апшээрэ суд и Тхъаматэу Трахъо Аслъан, Къэралыгъо Думэм идепутатэу Хъаджэбыекъо Руслъан, ФедерациемкIэ Советым хэтэу Хъащыр Аслъан, нэмыкIхэри.

кIоцI ИофхэмкIэ иминистрэ афэклорэ Джэпсалъэ штэгъэныр ищыкIагъэу ылъытагъ. А предложением кыдырагъэштагъ депутатхэу Шъхъэлэхъо Азмэт, Владимир Овчинниковым, Хъокло Вячеслав, Мырзэ Джанбэч, нэмыкIхэми.

Мы Иофым ехъылIэгъэ еплъыкIэхэу илэхэр Адыгэ Республикэм и Лышъхъи кылуагъэх. ХигъэунэфыкIыгъ шепхъэшлэхэм атегъэпсыкIыгъэу Джэ-

Зэхэсыгъом илофшлэн депутат 48-рэ хэлэжъагъ. Повесткэм ИофыгуитIу хагъэуцогъагъ. Ахэм ащыщых Адыгэ Республикэм 2011-рэ илээсымкIэ ыкIи план палъэу 2012—2013-рэ илээсхэмкIэ иреспубликэ бюджет ехъылIэгъэ законым зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэр, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм ыцIэкIэ УФ-м ФедерациемкIэ и Совет хэтштыр хэдзыгъэныр ыкIи депутатэу КIырмагъ Мухъдинэ кы-хыгъгъэ предложением тегъэпсыкIыгъэу УФ-м и Президент, УФ-м и Правительствэ и Тхъаматэ, УФ-м и Генеральнэ прокурор, УФ-м хэгъэгу кIоцI ИофхэмкIэ иминистрэ афэклорэ Джэпсалъэ штэгъэным ехъылIэгъэ Иофыгъоу повесткэм хагъэуцожыгъагъэр.

Апэрэ Иофыгъом ехъылIагъэу депутатхэм апашъхъэ кышчыгушIэзэ, АР-м финансхэмкIэ иминистрэу Долэ Долэтбый депутатхэм къазрафилотагъэмкIэ,

республикэ бюджетым зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэ фаеу зыкIышчыгъэр федеральнэ бюджетым гухэлъ гъэнэфагъэхэм ателытэгъэ мылкъоу кыкIыгъэр республикэ бюджетым ифедэхэм ыкIи ихъарджхэм ахэгъэхъажыгъэн фаешъ ары. ЗэкIэмкIи ар сомэ миллион 238-рэ мин 734-рэ мэхъу. А мылкъур зып-луагъэхъашт лъэныкъохэри законопроектым егъэнафэх. Министрэм илэу дырагъашти, законопроектыр еджэгъуитIумкIи аштагъ.

Ятлонэрэ Иофыгъом ехъылIагъэу депутатхэм апашъхъэ кышчыгушIагъ Парламентым и Тхъаматэу Федор Федорко. Партиеу «Единэ Россием» ифракцие хэт депутатхэм предложениюе кхъахыгъэм тегъэпсыкIыгъэу УФ-м ФедерациемкIэ и Совет хэтшнэу хэдзыгъэным фэшI Къэралыгъо Советым — Хасэм идепутатэу Сэмэгу Нурбый икандидатурэ ащ кыгъэлэзгъагъ. Зэхэсыгъом хэлэжъагъэхэм нэмыкI

Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

кандидатурэ ыцIэ кыралуагъэп.

Парламентым и Регламент зэригъэнафэрэм тетэу, зикандидатурэ кыагъэлэзгъагъэр депутатхэм апашъхъэ кIэкIэу кышчыгушIагъ, илофшлэнкIэ ыналэ зытыригъэтышт лъэныкъохэр кылотагъэх. Нэужым бюллетеньхэр агъэфедэхъэз, шъэф шыкIэм тетэу голосованиер зэхашагъ. Ащ икIэххэм кызэрагъэлэзгъагъэмкIэ, депутат 40-м Сэмэгу Нурбый икандидатурэ дырагъэштагъ, депутатих пэуцужыгъ, бюллетенигъу мыхъункIэ алыптагъ.

Ящэнэрэ Иофыгъоу повесткэм хагъэуцугъэм ехъылIагъэу зэхэсыгъом кIэкIэу кышчыгуш-

лагъ депутатэу КIырмагъ Мухъдинэ. Ащ кылуагъ Адыгэ Республикэм и Прокуратурэ, Адыгэ Республикэм и МВД кадрэхэм яхъылIэгъэ политикэу ащызэрахъэрэм зэрымгъэразэхэр, чIыплэ кадрэхэу илээсыбэрэ дэгъоу Иоф зышIагъэхэр, опытышIу зылэхэр Иналэхэм зэралуагъэкIыхэрэр, ахэм ачIыплэ нэмыкI чIыплэхэм кырашчыгъэхэр кызэрагъаглохэрэм цыфхэр зэрымгъэразэхэрэр, урамхэм кьэбар зэфэшъхъафхэр кьазэрашэкIокIыхэрэр. Ащ пае УФ-м и Президент, УФ-м и Правительствэ и Тхъаматэ, УФ-м и Генеральнэ прокурор, УФ-м хэгъэгу

псалъэр гъэхъазырыгъэн зэрэфар. Адыгеим и Прокурор ипшъэрылхэр зыгъэаглохэрэр зэхэсыгъом хэлэжъагъэти, депутатхэм агу кыгъэкIыжыгъ Джэпсалъэр агъэхъазыры зыхъукIэ ащ кышчыдалытэн фэе лъэныкъохэр. Ау депутатхэр ащ кылуагъэхэм агъэрэзагъэхэп. Сыдэу щытми зэдаштагъэ депутат куп агъэнафэнышъ, Джэпсалъэм ипроект кыагъэхъазырынышъ, кыкIэлъыкIошт зэхэсыгъом шаштэнэу.

Зэхэсыгъом илофшлэн джащ щихуыгъ.

СЭХЪУТЭ Нурбый.

Ипылэгъури къагъэсыгъ, ягумэкIыгъуи къадагошчыгъ

Мэкъуогъу мазэм псэу кыиугъэм зэрар кызыфыхыгъэхэм Ипылэгъу язытыгъагъэхэм ащыщых тилъэпкъэгъоу Тыркуем щыпсэухэрэр. Ахэм я Адыгэ Хасэ кыиугъоигъэу доллар мин 30 ащ иллыкIохэу Джантемыр Джэхъанрэ Хъагъундэкъо Ишаррэ Адыгеим кызэрагъэсыгъэм игугъу къэтшыгъагъ.

Нэужым ащ фэдэ зекIуакIэр нэмыкI тилъэпкъэгъоу щыпсэухэрэми шысэ афэхъугъ. Тыркуем икьэлэ цIыкIухэм ащыщэу Чорум щыпсэурэ адыгэхэм я Адыгэ Хасэ кыиугъоигъэу ахъщэ Ипылэгъу къатIупшыгъ. Анкара и Адыгэ Хасэ иллыкIохэу джырэблагъэ Адыгеим къэкIогъэ ШIэжыкьо Заферрэ Хъурмэ Серканрэ пшъэрылэу ялагъэхэм зэу ащыщ ар хэкужым къагъэсыныр. Ахэр лъэпкъ Иофхэм апае Адыгеим кыиугъоигъэу зызэххым къаугъоинэу игъо зыфифэгъэх доллар миныр кыиугъоигъэу къауагъ.

НэмыкI Иофэу зыгъэгумэкIыхэрэм ащыщ адыгабзэр хымэ

къэралыгъом зэрашIэкIэзыжыгъэр, ар зэтырагъэуцожымэ ашIоигъоу ыуж зэрихъагъэхэр. ШIэжыкьо Зафер исэнэхъаткIэ кIэлэегъадж, ары Иофэу ышIэрри. Ащ имызакъоу, къэбэртэе-щэрджэсыбзэмкIэ тилъэпкъэ-

гъухэр регъаджэх. Джы адыгабзэ языгъэшлэн яшыкIагъ.

АР-м лъэпкъ ИофхэмкIэ, ИкIыб хэгъэгухэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи кьэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Коми-

тет ипашэу Шъхъэлэхъо Аскэр кыиугъоигъагъэмкIэ, СНГ-м хэхэрэ къэралыгъохэмрэ ИкIыб къэралхэмрэ ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм зэпхыныгъэ адырIэ-ИнымкIэ зэзэгъыныгъэу республикэр зыкIэтхагъэм кыдыхэ-

лытагъэу адыгабзэмкIэ езыгъэджэштхэ нэгъыритIу мы илээсым Тыркуем агъэкIошт. Илээс кьэс а пчагъэм хагъэхъон, Тыркуем имызакъоу нэмыкI къэралыгъохэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэр езыгъэджэштхэри атIупшыныхэ гухэлъ яI.

— Амалэу тилэмкIэ тадеIэшт, — кылуагъ ащ. — КIэлэегъаджэхэм язакъоп, адыгабзэр зэрагъэшлэным пае учебникхэри, нэмыкI литературэхэри ящыкIэгъэштых. ТфэлъэкIы-рэмкIэ Ипылэгъу тафэхъушт.

Псым зэрар кызыфыхыгъэхэм Ипылэгъу кызытыгъэ тилъэпкъэгъухэм зэрафэразэхэри Шъхъэлэхъо Аскэр кыиугъоигъэу.

ХЪУТ Нэфэст.

Сэкъатныгъэ зилэ цыфхэм ІэпыІэгъу афэхъущтых

Урысые Федерацием и Премьер-министрэу Владимир Путинр сэкъатныгъэ зилэхэм яорганизациехэм ыкІи обществэхэм ялыкІохэм бэмышІэу зэлукІэгъу адырилагъ.

Мы категорием кыхиубытэ-хэрэм япенсиехэм кызэраха-гъахьорэм, яфэІо-фашІэхэр зэрэ-зэшІахыхэрэм дакІоу, обще-ствэм фыщытыкІэу кыафырилэр зэблэхъугъэн зэрэфаер анахъ шыхъалэу В.Путиным кыхиугъэ-щыгъ.

— 2016-рэ илэсым ехъулІэу сэкъатныгъэ зилэ сабийхэр зы-щеджэхэр еджапІэхэм япчъагъэ фэдийкІэ нахыбэ хъунэу тыщэ-гугъы. — Джырэ лъэхъаным ахэм япчъагъэ мин 1,2-рэ мэхъумэ, илэсэитфым кыкІоцІ мин 10-м нэдгъэсын фае, — кыІуагъ УФ-м и Правительствэ и Тхьаматэ.

Джащ фэдэу Премьерым кызэрэхигъэщыгъэмкІэ, дунэе организациеу ООН-м и Конвен-циеу «Сэкъатныгъэ зилэхэм яфи-тыныгъэхэм афэгъэхыгъ» зы-фиІоу Урысыер зыкІэтхагъэм изаконодательствэ хэгъэхъонхэр ыкІи зэхъокІыныгъэхэр фашІы-щтых. ЗэкІэри зыфэгъэхыгъэ-щтыр мыщ фэдэ цыфхэр кьэра-лыгъом зэрищыкІагъэхэр кьа-гурыгъэІогъэныр, ахэм ящыІэ-кІэ-псэукІэ нахышІу шІыгъэ-ныр арых. ЗэрагъэнафэрэмкІэ, УФ-м изаконодательствэ зэхъо-

кІыныгъэ 50 фэдиз фашІышт. Сэкъатныгъэ зилэ цыфхэм яшІоигъоныгъэхэр кьэзыухъумэ-рэ организациехэр а Іофтхъабзэм чанэу кыхэлтжээнхэу Владимир Путинм закыфигъэзагъ.

Мы илэсым кышгегъэ-жыагъэу кьэралыгъо программэу «Доступная среда» зыфиІорэм игъэцкІэн Урысыер фежыагъ, ащ кыдыхэлтытагъэу мы кате-горием хэхэрэ цыфхэм яфэІо-фашІэхэр тэрзэу зэшІохыгъэн-хэм фэшІ 2015-рэ илэсым нэс УФ-м и Правительствэ сомэ миллиард 50 фэдиз кытІуп-щышт.

Владимир Путиным кызэ-риІуагъэмкІэ, сэкъатныгъэ зилэ цыфхэр шыІэныгъэм нахъ тэрэ-зэу хэщэгъэнхэм, ахэр ІофшІа-пІэхэм алухъан амал яІэным апае организациехэу мыщ фэдэ чыпІэхэр языгъэгъотыхэрэм УФ-м и Правительствэ субсиди-ехэр аритыхэзэ ышІышт. Кьэра-лыгъо ІэпыІэгъум ишІуагъэкІэ 2011-рэ илэсэ закъом сэкъат-ныгъэ зилэхэм апае ІофшІэпІэ чыпІэ мин 12,8-рэ Урысыем кышчызІауахын алэкІыгъ. Тапэкі ар лъагъэкІотэшт.

Премьер-министрэм ынаІэ

зытыридзэгъэ лъэныкьохэм ащыщ мыщ фэдэ цыфхэм ящыкІэгъэ аужырэ шапхъэхэм адиштэрэ техникэр игъом алэ-кІэгъэхъэгъэныр. Пащэм кыи-зэриІуагъэмкІэ, АвтоВАЗ-м ип-лошадкэ дэжъ нэмыц компание горэм сэкъатныгъэ зилэхэм апае «кресло-каталка» зыфиІорэр кышчыдигъэкІынэу мы мафэхэм ригъэжыагъ. Ащи ишІогъэшхо кызыэрэкІощтым щэч хэлъп. Джащ фэдэу правэухъумэкІо системэм, дзэм, хэушхъэфы-кІыгъэ подразделениехэм кьу-лыкьу ащызыхыгъэ ветеранхэу, зэпуцужъ зэфэшхъафхэм ахэ-лэжыагъэхэу, ащ кыхэкІыкІэ сэкъатныгъэ зилэ хъугъэхэм ящыкІэгъэ автомобильхэр ыпкІэ хэмылэу алэкІэгъэхъэгъэнхэм епхыгъэ Іофыгъохэр зэшІохы-гъэхэ зэрэхъуштымкІэ кьэзэрэ-угъонигъэхэр В.Путиным ыгъэ-гугъагъэх. Ащ игъэцкІэн Іоф дэзышІэшт министерствэхэм а чыпІэ дэдэм унэшъо гъэнэф-агъэхэр афишІыгъэх.

Кыхэгъэщыгъэн фае, сэкъат-ныгъэ зилэхэм реабилитациер акІуным пае ящыкІэгъэ техни-ческэ пкыгъохэм ящэфын пэ-Іухъащт ахъшэм процент 25-рэ мы илэсым зэрэхагъэхъуагъэр ыкІи ар сомэ миллиард 15,5-м зэрэкІэхъагъэр.

ФУТБОЛ. АР-м ИЗЭНЭКЪОКЪУ

«АДЫГЭКЪАЛЭ» финалым щешІэшт

«Адыгэкъал» Адыгэкъал — «Еджэркъуай» Еджэр-къуай — 6:2. Шышхъэлым и 23-м Мыекьуапэ щызэдешлагъэх. Судья шхъалэр: М. Васильченко — Мыекьуапэ. Къэлапчъэм Іэгуаор дэзыдзагъэхэр: А. Мыгу — Іогъогогъо, А. Хьадпашъу — Іогъогогъо, Р. Уджыхъу, С. Мамыекъу — «Адыгэкъал». А. Хьапышт, И. Хьа-пышт — «Еджэркъуай».

Адыгэ Республикэм и Лышхъэ ишІухъафтынхэм якъыдэхын фэгъэхыгъэ фут-бол ешІэгъухэу Мыекьуапэ щыкІохэрэм командэ анахъ лъэшхэр хэлажэх. ЗэхэщакІомэ яунашъокІэ финалныкьом ыкІи финалым хэфагъэхэр республи-кэ стадионэу «Іоностым» шы-зэІокІэх. Адыгэкъалэр Еджэр-

къуаерэ якомандэхэр гъуб-джым зэдешлагъэх.

Хьадпашъо Аслъан ухъу-макІом ІэкІэкІи, къэлапчъэм Іэгуаор зыдэдзэм, ешІэгъур зы-рагъэжыагъэр такъикъ зауІэ нахъ хъугъагъэп. Еджэркъуае-мэ яфутболистэу Хьапыштэ Арсен бэ тыримыгъашІэу «Адыгэкъалэ» икъэлапчъэ

Іэгуаор дидзагъ — 1:1. ЕшІэ-гъур зыхыштыр язэрэмы-гъашІэу командэхэр зэнэкъо-кьущтыгъэх. Еджэркъуаехэр гъэшІэгъонэу апэкІэ илты-щтыгъэх, ухъумакохэр чыпІэ кьин радзэщтыгъэх, ау хьагъэм Іэгуаор радзэным фэмыхъазыр-хэу кьэлбагъощтыгъэх. «Ады-гэкъалэ» иухъумакоме ащы-щэу Шхъащэкъо Кимэ зэхэ-щэн Іофхэр дэгъоу ыгъэцакІэ-щтыгъэх.

Уджыхъу Рэмэзанрэ Мамы-екъо Салбийрэ зэрызэ къэ-лапчъэм Іэгуаор зыдадзэм, «Еджэркъуаер» финалым зэрэ-хэмыфэщтыр кьэпшІэнэу шы-тыгъ. Мыгу Азэмат пчъагъэр 6:1-м зынегъэсым ыуж иджэр-къуаехэр яшъыпкъэу апэкІэ кьилыштыгъэх. Хьапыштэ ИсІам «Адыгэкъалэ» иухъу-мэкІуищ кьызэринэкІи, кьэ-лэпчъэІутыри ыгъэплъэхугъ. Къэлапчъэм Іэгуаор дахэу зэ-редидзагъэм тигъэгъушІагъ.

Еджэркъуаехэр финалым хэмыфагъэхэми, лъэпкъ шэн-хабзэхэр ешІапІэм щызэрахъэу, Адыгэкъалэ ифутболистэу ешІапІэм шытефагъэм ІэпыІэ-гъу фэхъухэу тлэгъугъэх.

Кошхъаблэрэ Инэмрэ яко-мандэхэр финалныкьом шы-зэлукІагъэх. ТекІоныгъэр кьы-дэзыхырэр финалым хэфэшт.

САХИДЭКЪО Нурбий.

Сурэтым итыр: *Адыгэкъалэ-рэ Еджэркъуаерэ якомандэ-хэр зэлукІагъэх.*

ТигумэкІхэр шхъэхыхыгъэу

Пщыщэ инэкпкъ хэкІитэкъупІа?

Гъобэкъуае зыгъэпсэфыпІэ дахэу, псыхэхъэпІэ шлагъоу илагъэм хэкІыр щыратэкъу. Уцым зэлыш-тагъ, куандэхэр кышцэкІых, цыфхэм кІуапІэ ашІын алэкІырэнп.

Псыхъоу Пщыщэ инэкпкъхэр зэхэкІыхъагъэх. Ашугъу Теуцожь Цыгъо усэхэр зыфызэхилхъэщ-тыгъэ псыхъор арми кьэпшІэ-жышцтэп. ІофшІэным иветера-нэу Іэшъынэ Налбый нэкпкъым пэгъунэгъоу мэпсэу. Иунэ дахэ, щагур хъоу-пшау. ХэкІэу нэк-пкъым щыратэкъурэм жьыр ыушІоуе елгытэ, нэмыкІ гумэ-кІыгъохэри иІэх.

— Мэфэ зауІэкІэ узэкІэ-Іэбэжмэ, блэшхо тишагу шыс-лыгъугъ. Пчъэшхъауым кьынэ-мысыпзэ, сыукІыгъэ, — еІо Іэшъынэ Налбый. — Зыгъэп-сэфыпІэ нэкпкъэу тилагъэр шы-нагъо хъугъэ.

НыбжыкІэхэр псым хэхъан-

хэу, зышагъэпскІынэу фаех шхъае, ащ фэдэ амал Пщыщэ инэкпкъхэм ашагъотырэнп. Пщы-щэ илагъо зэблахъунэу зыфе-жъэхэм ІофшІэнхэр икъоу агъэцэкІагъэп. Ащ кыхэкІэу псыхэхъапІэхэри ямыІэжъэу кьоджэдэсмэ кьытаІуагъ. Теу-цожь районым инароднэ депута-тэу СтІашъу Вячеслав, кьуа-джэм щыщ ныбжыкІэхэм, бзылфыгъэхэм тызышагъэгъо-загъэр макІэп. ЗыгъэпсэфыпІэр цыфхэмкІэ шынагъо зэрэхъу-гъэм ехышІэгъэ тхыгъэхэр «Ады-гэ макъэм» кыххиутыштых.

ЕМТІЛЪ Нурбий.

Сурэтым итыр: *Пщыщэ инэ-кьэу хэкІитэкъупІэ хъугъэм ителъ.*

МВД-м КЪЕТЫ

Къулыкьу щызыхышцхэр кыхахых

Урысыем и МВД исистемэ зэхъокІыныгъэу фашІыхэрэм апае, хэгъэгъу кІоцІ ІофхэмкІэ органхэм ясатыр хагъэхъанэу зыпари охъгэ гъэнэфагъэм кыкІоцІ аштагъэп. Джи мары кадрэхэм афэгъэгъэгъэ подразделенияхэм полицием къулыкьу щызыхышцхэр кыхахых-хэу рагъэжъэжыгъ. Илэсэ 18-м зыныбжъ къехъугъэу, ау 35-м шІомыкІыгъэу, гурыт гъэсэныгъэм кышчымыкІэу зилэхэр ушэ-тынхэм ахэлэжъэнхэ алэкІышт. Мыщ дэжым ахэм физическэ ухъа-зырыныгъэу яІэри япсауныгъэ изытети кышчыдалыгъэщтых.

МВД-м иструктурэ зэфэшхъафхэм мы уахътэм зэкІэмкІи ІофшІэпІэ чыпІи 100 яІ. Полицием исатырхэм ахэхъанэу шІоигъоныгъэ зилэхэр кадрэхэм афэгъэгъэгъэ подразделенияхэм якІолІэнхэ фае.

Бгъэхалхъэхэр агъэнэфагъэх

Полицием фэгъэхыгъэ Федеральнэ законом иигъэцкІэн кыи-дыхиубытэу, УФ-м хэгъэгъу кІоцІ ІофхэмкІэ иминистрэу Рашид Нургалиевым полицием исатыр хэтхэм бгъэхалхъэхэр ахэлъын-хэу унашъо кыдигъэкІыгъ. Ар МВД-м итамыгъэу, общественнэ чыпІэхэм къулыкьу ащызыхышцхэр кыхагъэщынхэу ахэлъыштых. Положением кызырэдильгытэрэмкІэ, бгъэхалхъэхэр 5-у зтефы-гъэщтых. ППС къулыкьум, вневедомственнэ охрэнэм, гъогу-пат-руль къулыкьум яІофшІэхэм ыкІи участковэхэм апае зэфэшхъа-фау ашІыгъэх, нэмыкІхэм зы зэфэдэу ахэлъышт. Бгъэхалхъэхэм субъектэу зышагъэфедэрэм фагъэнэфэгъэ номерхэмрэ сериехэм-рэ атетыштых. АР-м и МВД иІофшІэхэм сериесу РАД яІэшт.

Унэхэр афашІых

АР-м и МВД иІофшІэхэр социальнэу кьэухъумэгъэнхэр ащ ипащэхэм пшъэрылъ шхъалэу зыфагъэгъуужыкьхэрэм ащыщ. ІофшІэпІэ чыпІэр зэрэгъэпсыгъэм, ІофшІэкІэ амалэу яІэм бэкІэ ялтыгытгъ япрофессионализмагъэ кызырагъэлъэгъощтыр. Ары ты-лым фэгъэгъэгъэ къулыкьум ахэр нахышІу зэришІышцхэм зы-кІыпылтыр. Мары Министерствэм иавтопарк хэпшІыкІэу зиушъом-бгъугъ, ГИБДД-м, ППС къулыкьум, вневедомственнэ охрэнэм ав-томобилэу яІэхэм илэсэ кьэс кьахэхъо. Джащ фэдэу аужырэ илэси 10-м псэолъэшІыным лъэшэу ыуж итых. Мы уахътэм псэумкІи объект зэфэшхъаф 13 ашІы. Ахэм ащышцхэ этажи 5 хьурэ униІоу полицием исатыр хэтхэмрэ яунагъохэмрэ апае агъэгъуужыкьхэр. Къи-хъащт илэсым ахэр аухынхэшъ, атынхэу гухэлъ яІ. Джащ фэдэу 2012-рэ илэсым спорт комплексыр атІупщынэу пшъэрылъ зыфа-гъэгъуужыкьгъ.

НэГубгъом итхэр
зыгъэхъазырыгъэр
СЭХЪУТЭ Нурбый.

АР-м и Къэралыгъо премие нае къагъэлъэгъуагъэхэм татегушылэ

«ШЪУЗАБЭХЭР» зэманым къыщэгущылэх

Артист цэрылоу Мурэтэ Чэпае шыэныгъэм къыхэхыгъэ пьесэу ытхыгъэр гум къегушылыкы. Спектаклыр драмэу шыт. Узыгъэщхырэ къэшынхэм удахыгъэу загъорэ къыхэкымы, шыузабэмэ янэпс, ягухэкI узлэшгъ, ор-орэу уасэ фэошлы. Хъугъэ-шлагъэм зэрэ-техыгъэм фэшI рольхэр къэ-зышырэр артистхэм жбыр къы-зэрашэрэм, макъэр зэрагъэ-федэрэм анэсыжъэу уадэлэу.

Бзылъфыгъэ ныбжыкIэхэм яшхьэгъусэхэр Хэгъэгу зэош-хом шыфэхыгъэх. Унагъом икыныгъохэри, колхоз Iоф-шэныри шыузабэмэ агъэцкIэн фаеу хъугъэх. Тамэм теплхьэ-рэр ыхышгъэу аIомы, бзылъ-фыгъэм ышылэн ылъэкIы-штым, чэщ мычъеу рихырэм гур зэригъэцIкIурэм спектак-лым уфещэ.

Мурэтэ Чэпае янэ ироль къэ-зышырэр артисткэу Даур Жани. Гупшысагъи, шэлагъи-ным хэлъ. ЫкIо нае мэлэжэ,

мэпсэу. Ишхьэгъусэ зэрэфэ-хыгъэм шыгуау. ИкIалэ зэри-пурэр артисткэм дэгъоу къы-зэлэуехы.

Бзылъфыгъэ образхэр зэфэ-шхьафых. Кулацэ, ролыр къэзышырэр артисткэу Нэхэ Мэрджэнэт, дэкуагъэп, псэ-лхыгъо иIэп. Заом кыкIыжы-гъэ капитаныр ыгу рехы. Ары шхьае, капитаным, ролым фэгъэзагъэр артисткэу Хьакъуй Андзаур, унагъо иI, сабий епIу. Кулацэ шыэныгъэм пэблагъэу егупшысэ, капитаныр шIу зэ-рилъэгъурэр цыфмэ ашIуе-ушъэфы, ау къуаджэм удэсэу сьдэушгъэу экIэри уушъэфы-шгъа? Илясрэ (капитаныр) Ку-лацэрэ яшIульэгъу шхьаихы-гъэу чылэм шытегушылэх...

НыбжыкIэмэ шIульэгъу къабзэу зэдашыгъэр спектак-лым дахэу къышгъэлъагъо. Ащ мэханэ зыкIеттырэр дэ-хагъэр дахэу къэуухъумэн плъэкIыштышъ ары. Кулацэ игухэкI нэпс гушIуагъуи насы-пир хигъотэныр къызрэхы-лъэкIыгъэр режиссерым къы-зэлэуихысэ, цыфым гукIэ зэпи-чын ылъэкIыштым урегъэгуп-шысэ.

Спектаклым ыцIэ изакъоми, зыфэгъэхыгъэр псынIкIэу къэпшIэн плъэкIэу къыхэкIы. Драма-тургэу Мурэтэ Чэпае ипсэсэ техыгъэу Зыхьэ За-урбый икIэрыкIэу ыгъэуцужыгъэ «Шъузабэхэр» цыфмэ бэрэ агу илхышгъэ Iофшлагъэмэ ащыш. Заом, къоджэ шылакIэм, шыузабэмэ яIофшлакIэрэ кыныгъоу зэпачыгъэмрэ лъэхъаным зэрэхэ-мыкIуакIэрэ спектаклым хэлъагъо.

пи хигъотэныр къызрэхы-лъэкIыгъэр режиссерым къы-зэлэуихысэ, цыфым гукIэ зэпи-чын ылъэкIыштым урегъэгуп-шысэ.

Фыжэ ироль къэзышырэр Джымэ Зарем. УкIытапх, сэ-мэркэуэр къыгурымылоуи къы-хэкIы. Тебатэ, ролым фэгъэ-загъэр АР-м изаслуженнэ ар-тисткэу Лыунэе Асыет, бзылъ-фыгъэмэ агу ихыкIырэр зэ-ригъэшIэн елхэкIы. Iофшэным зышгъэзэуэрэп, цыф заф, ащ дакIоу, имылажъэр епIуалIэу

къыпфигъэгъушгъэп. Ролыр къызэрыкIоп. Драматургымрэ режиссерымрэ язэгурылоныгъэ ишIуагъэкIэ Лыунэе Асыет ролым куоу хэхъан ылъэкIыгъ. Макъэр къызэрыкIоу артист-кэм ыгъэфедэгъэп.

Адыгэ Республикэм изаслу-женнэ артисткэу ДжолэкIо Рэ-щыдэрэ Къалмыктым изаслу-женнэ артисткэу Адумышъ Тем-ботрэ ярольхэр зыкIи зэфэдэ-хэп. Артист пэпчъ ролым псэ къышегъагъэ. Зыр дысэу мзэ-кIошъ, угукIэ уфэшIоп. ЯтIо-

нэрэр бзылъфыгъэхэм бэрэ ахэт, къэрэгъулэу Iоф ешIэ. Т. Аду-мышъыр ары зыфатIорэр. Сэ-мэркэу гушылэным хэкIышъ, шIульэгъуныгъэу бзылъфы-гъэм фишлыгъэр сценэм IупкIэу къышгъэлъагъо.

Колхозым итхьаматэ ироль къэзышырэр артисткэу Бэ-гушъэ Анзор. IофшIапIэмэ шыэныгъэмэ цыфыгъэ ащы-зэрехэ. Заом сэкIатныгъэ хи-хыгъ, IофшIэным изэхэщэкIо дэгъу. Артистым джырэ уахъ-тэ гукIэ укыыхышгъэу къызыш-огъэхъу. Цыфыгъэм ишIапхъэ къызэлэуехы.

Драмэр заулэрэ Лъэпкъ те-атрэм шагъэуцугъ. Артисткэу хэлэжэхэрэр зэфэшхьафхэмэ, мэханэу иIэр дэгъоу сыдигъуи къызэлэуахы. Хэгъэгу зэошхом ТекIоныгъэр тидзэкIолIхэм къызэрэщыдахыгъэр тарихым къызэрэхэнагъэм уасэ фэт-шысэ, «Шъузабэхэм» тягуп-шысэ. Режиссерым, драматур-гым, артистхэм спектаклыр мэханэу иIэм елхытыгъэу къы-зэлэуахыгъ. Хъугъэ-шлагъэхэр чIэукошгъэхэу къагъэлъа-гъохэрэп. Драматургым роль хэхыгъэ спектаклым къызэрэ-щышырэмэ зыкIегъэшъып-къэжы.

Ным нахъ лъапIэ шыIэп. Уикъуаджэ удэкIыжыны, уихэ-гъэгу уикIыжыны плъэкIышт. Тидэ укIуагъэмэ ныр зэблэп-хъун плъэкIыштгъэ — ныр зы. Спектаклым уеплхысэ ныр унэ-гу къыкIэуцэ, ащ игуфэбэныгъэ узэлэкIушъ, ухэщэтыкIы. Лъэпкъ театрэм иIофшIэхэм гъэзетымкIи «тхьауегъэпсэу» ясложы сшIогъу. Адыгэ Рес-публикэм и Къэралыгъо пре-мие спектаклым къыфагъэ-шъошэныр тефэу сэлхытэ.

ВЭРЭКIО Рэмзан.

ЛЪЭХЪЭНЭ ПСТЭУМИ АДИШТЭРЭ СПЕКТАКЛЪ

Цыфым ыгъэхьагъэм уасэ фашIэу, цIэ лъапIэхэр къыфа-гъэшъуашэхэу бэрэ къыхэкIы. АщкIэ Мурэтэ Чэпай ифэшъошэ лъэаплэ ыгъотыгъ. Ау ащ нахъ лъэпIэжъ хъурэр ыкIи бэмэ къа-дэмыхъурэр тхыгъэм гъогу кIыхъэ къыкIуныр ары. Ежъ цыфым емылхытыгъэу къы-IэкIэкIыгъэ тхыгъэм уасэ фэ-зышырэр еджэхэрэмрэ еплхы-хэрэмрэ. Уахътэ тешIэмэ, тхы-гъэм ыкIуачIэ къемылхыгъэу, кIэгущIухэу, емызэхъуэ, ягу-мэкI, язэхашIэ диштэу къы-зынэжыкIэ ар уасэ зимыIэ са-угъэтэу зыфэтхгъэ лъэпкъ ли-

тературэмэ искусствэмэ къахэ-нэ. Джары къышышырэр Му-рэтэ Чэпай ипсэсэу «Шъузабэ-хэр» зыфилоу 1978-рэ илъэсым ытхыгъэм.

Пьесэм къыгъэлъагъорэр зэ-уж лъэхъанэу зичIыгу къэзы-ухъумэнэу чылэм дэки къэзы-мыгъэзэжыгъэхэм яшхьэгъу-сэхэу шыузабэу къэнэгъагъэхэм яшылэкIэ-псэукI. Темэм икызы-лукхын зы чылэ ишхьэсэкIэ къе-гъэлъагъоми, спектаклым еп-лхырэ пэпчъ ежъ пэблэгъэ цыфхэу, илахыл гупсэхэу об-разхэр анэ къыкIэуцох.

Ежъ Мурэтэ Чэпае а шыуза-

бэхэр ылъэгъугъэхэу, яшылэкIэ ынэ пэкIэкIыгъэу, якын, яхъа-заб шыгъозэ шыпкъагъ, Iор-Iотэжъэу зэхихыгъэу шытыгъэп.

Пьесэм техыгъэ спектаклыр адыгэ театрэм охътэ зэфэшъ-хьафхэм тIогъогогъо ыгъэуцугъ. Режиссерэу КIурашынэ Аскэр апэу спектаклыр сценэм зышегъэ-уцум пчэгум итыгъэр КIура-шынэ Фатимэ къышыгъэ обра-зэу Кулац арыгъэ. Непэрэ уахъ-тэм Зыхьэ Заурбый зегъэуцум, утыгур зыфигъэшъошагъэр та-рихъ шIэжыым къыкIырымы-гъэчырэ кIуачIэ зилэ цыфым ишIэжъ. З. Зыхьэр цыф шIэжыым (человеческая память) къып-къырыкIи, режиссеры авторым иIэкIоцI дунае шыщ пычыгъо роль шхьаIэкIэ Мурэтэ Чэпае къыригъэшIыгъ. Джары непэрэ мафэм ныбжыкIэхэу зэо мэ-шIуае илыгъэхэр нахьыжхэм ягукъэкIыжыкIэ зэхэзышIэхэрэм спектаклым уасэ фязыгъэшIырэр, ары пьесэм кIуачIэ къэзытырэри.

Уахътэ тешIагъэмэ, пьесэм гупшысэу хэлхымырэ купкIэу кIоцIылымрэ къэнэжыкIы. Роль-хэр къэзышышхэрэр непэрэ ныбжыкIэхэмэ, спектаклым мэханэу иIэр, шыэныгъэ сурэ-

тэу авторым къыгъэлъагъохэрэр икIуагъэ нэм къыкIагъэуцэ, гум къылыагъэлэсы.

Непэрэ тижабзэ хэзыгъэхэу, ау цыфым ипIуагъэ шхьаIагъэхэу гушылэ бэдэдэ сценэм шагъэфедэ. Бээр гурылогъошIу, гушылэ-лэжыбэ, IурыIупчъэхэр шы-гъэфедэгъэх. Непэрэ ныбжы-кIэхэу телевиденимрэ Интерне-тымрэ агъэкIодхэрэмкIэ спектак-лыр гугъэпIэшху, цыф шIэжыри нахъ ыгъэнытэшт, игупшыси идунэзэхашIи нахъ зырагъэ-ушъомбгъушт, идунэтетыкIэ хигъэшIэжыкIышгъы.

Непэрэ нахъ Iофыгъоу шыIэ-ныгъэм къыгъэуцурэр цыфым, ныбжыкIэм ипIун, ащ инамыс. АщкIэ IэубытыпIэшIу спектак-лэу «Шъузабэхэр». Артисткэу рольхэр къэзышышхэрэм уа-мыгъэрэзэн плъэкIырэп. Авторым иеплхыкIи, режиссерым изекIуа-кIи, артистхэм язэхашIи зэтефэу зэрэхъурэр макIэ, хъухэрэп Iломи нахъ тэрэкIэ энэгъуагъо. Ау непэрэ ар лъэныкIуишхыи къа-дэхъугъ.

ШIульэгъу дахэм, шIульэгъу къабзэм нэмыкI цыфым иягъэ зэрэримыгъэкIырэм, лыхыгъэ зэ-рэримыхырэр Кулацэ иобразкIэ

зэхытегъашIэ. Сыд фэдэрэ кы-ныгъо уапэкIэ кыкIыгъэмэ, етIани ушъузабэ зыхыкIэ, лъфыгъэм утегуIыхъэу, ахэр уигугъаплэхэу упсэуныр, уишылэ-ныгъэ бгъэпсыныр лыхы-жыгъ (Фыжэ цыкIу, Тайбат, Къарэ яобразхэр).

Пьесэр непэрэ атхи псынIкIэу агъэуцугъэу шытгъэ. Илъэс пчъагъэм апсыхыагъ, лIэшIэгъу зэблэкIхэр къызэринэкIыгъэх, литературэм ижанрэ мыпсын-кIэмэ ащышгъэ драматургием лъэлэсэ пытэ шиубытыгъ.

Спектаклым мэханэу непэрэ мафэм иIэмкIи, еплхыкIэу, гуп-шысэу уигъэшIыхэрэмкIи, ныбжыкIэхэр пIугъэнымкIэ амалышIоу зэрэщытыри къыдэ-пIыгъэмэ, пьесэм техыгъэ спектаклэу «Шъузабэхэр» зыфиIорэм Адыгэ Республикэм и Къэра-лыгъо премие фэгъэшъуашэмэ игъо шыпкъэу тэлхытэ.

АГЪЫРДЖАНЭКIО
Симхан.

Филологие шIэныгъэхэмкIэ кандидат, АРИГИ-м инаучнэ IофышI.

Сурэтхэр спектаклым къыцытырахыгъэх.

Ным ишлулэзэгъу — гъунэ зимыла клуач

(Къызыкълэуае
шышхэлюм и 23-м
кыдэкълэуае номерым ит).

«Мы ощхышхом сид пае укъэкълэуагъ, сиклал?»

1954-рэ илээс, я 7-рэ классым сыщеджэ. Тянэ сумаджэу Пэнэ-жыкьое сымэджэщым члэлэ. Ащ джэ сыклон гухэлэ силэу пчэдыжым еджаплэм идиректор зы мафклэ зыкьезгэтлупшыгъ. Пэнэ-жыкьуае километрэ пшыкълэуае тичылэ пэчыжэ. Бжыхэ клас, чыла, мэфэ зэтэхуогъа лаеу шыт, мылэш дэдэу кьещы. Ащ пае тьянжэ гъогу ситырымгъахэ шлоигъоу бэрэ кысэушыгъ, ау ошхыр теужыным сышыгугъу, еджаплэми зыкьезгэтлупшыгъахэти, сыклонэу исхуагъ. Тянэжэ тьянэ пае кыгъэхэзырыгъэ шхынхэри зыдасшти сежыагъ.

Пэнэжыкьуае ащ ыпэкклэ сыкълэуагъ, сшлэу шытыгъ, ау Джэ-джэхаблэ (километрийгъуае тпэ-чыжэ) сынэсымэ сыкълэуагъ гухэлэ силагъ. Нахэ лээшэу кьещхэу кьэзыублэгъэ ошхым, Джэджэхаблэ сынэмысызэ, чыплэ гори гъушэу кысхэмынэжэу, зэфэдэкклэ сызэхигъэшхуагъ, сшыгъэм цы-нэ-цынэу скышшо зыкьырагъэпкыгъ. Псынжышху. Джэджэхаблэ сызынэсым, апэу сызылукълэуае бзылфыгъэ хэклотагъэм Пэнэжыкьуае клорэ гъогуае сеупчыгъ.

Ащ сызкларорэм ежыри кыкълэуагъ, кыспылтыхыи джыри километрийгъуае фэдиз гъогуае кызырэнэагъ, згъэзжымы зэрэ-нахышлур кысылуагъ, ау сэ ащ фэдэ гухэлэ силагъ. Нэужым кызыгурыложыгъ бзылфыгъэм седэ-лун зэрэфэагъ, нахыжымэ афорэр бгъэцклэн зэрэфэаери сыгуклэ згъэуэфыгъ. Тянэ ипсауныгъэ изытет зэсымыгъашлэу згъэзжыныр сыгу кысылуагъ, сид хуштыи ар зэгъэлэгъун фэагъ, армырмэ сыгу рэхатыштыгъ.

Мартэ мээ пхырыклэу Нэшэу-кьуае еклурэ гъогуае сытетэу сыкло-зэ, ошхым кыритлупшыагъ, хэпшыклэу нахэ чыла кьэхуагъ, чыла-р кысхэхагъ, зысфэмыубы-тыжэу, сшлэуагъыгъыгъ...

Тпэклэуае зыгъэпсэфын гухэлэ силэу гъогуае лут чыгышхо горэм сычлэуагъ, бэрэ сычлэтыгъ, ау пклэщэ тпэклоу кыпынагъэм ошхэу кьещхырэр фэубытышты-

гъэпти, сшлэуае хэзгъэкклэ нахыш-лоу слыагъ. Шхынэу тьянэ фэс-хыштыгъэр ошхым зэхигъэшху-хагъэти чыгъ члэгъым кычлэ-сынагъ. — Гъэшлэгъоныр сапэкли саужкли куи, машини, пэ зыпыт цыфи кышылэагъыгъыгъ.

Нэшэуае сызынэсым, сшлэуае дэдагъ, сшхэуае уназэштыгъ, ешэуагъэм сыфэдэу сыклоштыгъ... Чылэ гъунэм сынэси, бгышхэуае сызыдэклэуае, сэмэгумклэ бгычлэм ит апэрэ унэм тпэклэуае зыкьыш-гъэфабэм, зыкьышгъэпсэфымэ сшлэуае унапчэм сызылохэм сыкълэуае псынжыгъ: псынжыгъ зэсуп-цыжыгъуае, ошхыпс чыла-р кыс-пычэу унэм сыханыр кьезгъэ-клугъэп, унэ кыбым сидэуае, бэрэ сидэтыгъ. Ащ фэдизым ошхыр теуштыгъ. Чылэм сидэкли Пэнэ-жыкьуае клорэ гъогуае зыкълэуае сытехагъ, ар нахэ гъогуае тэрэзыгъ, урыкълэуае нахэ гъогуае псынклэуае кысшыгъ.

Чылэм сызыдахэм, гъогуае джабгъумклэ шыт мэщытэу, хурэ-ябзэу клэсэхэр зыкълэуае илэ-гуае сидэклэуае. Гъогуае сыкызы-техагъэм кысгъэжыагъуае апэрэу мыщ ошхым зышысыхуае амал цызгъотыгъ. Сыпшыгъ, джащ нахэ сфэмылэжыкьыныу, дэпкыи зегъэклэуае шытыгъ. Тхачэт корти ошхым зышаухуае лэгуае те-тых. Сшлэштыр, зытесыубытштыр сымышлэуае шытыгъ, мэщытым пэблэгъэ шагуае кыдэкли бзыл-фыгъэ горэм, плащ кьеубгъошхыгъуае, кылуае, гуафалэуае кысэплэуае, сэри сымэджэщыгъ зыдэщылэ лэ-ныкълэуае сеупчыныу игъо сыфи-мыфэзэ, тхачэтхэр луифыжыи, шагуае дигъэзыхыагъыгъ.

Сыпшыгъапэти, зыгъэпсэфын сшлэуае, саклыбыклэ дэпкыи сыкълэ-лырытысхыагъ, чыла нахэ хэ-мылэуае сыкълэуае зыкълэуае. Тпэклэуае тешлагъуае бзылфыгъэр ятлонэрэу шагуае кыдэкли кызысэклэуае сыкълэуае, джыри луыжыкьомэ сшлэуае, сыгуае, сымэджэщым сы-зэрэклэуае гъогуае сеупчыгъ. Сы-зэрэуае зыгъэпсэфын фэдэу кысшыгъуае, ятлонэрэу гуафалэуае кысэплэуае, теубытгъэ пыгъэ хэлэуае сшлэуае зыгъэпсэфын: «Некълэуае, тпэ-клэуае зыгъэпсэфымэ, етланэ узиде-жыагъэм уклон», — ылуи, зызэрэ-гъанэрэм пымылэуае, унэм сыри-шагъ. Унэр лээшэу фэбагъ. Си-щыгъын кылуае псыр кызы-пычыштыгъэр зышысигъэти, зырыгъэр лэджэным рилыагъ.

Ятлонэрэу унэм лэджэнышхо чы-гъэуае псы фэбэ ригъэуагъ, ша-лэуае псы фэбэр укыстэу кыри-гъахуае кыгъэуагъ. Кышыкыи, сабыни, лэплэклэуае гъушэи кыгъэ-тылыае, рэхатэуае зыгъэпсэфын кысылуае, пчэр кыригъэсэжыгъ. Зышыгъэпсэфын унэри хыакоу апэрэ унэм итым дэгъоу кыгъэфа-бэштыгъ. Шыпкыер пшотмэ, сы-кызыхэжыкьыгъэр джэханэуае,

сызэрыфагъэр джэнэтэуае кысшы-хуштыгъ. Чыла-р мэкклэуае-маклэуае сшлэуае зыкълэуае, ау сшхэуае инэу узыштыгъ. Дэгъоу зыгъэпсэфын бзылфыгъэм иклэуае, дзэм кы-лыкълэуае зыкышхыагъэм ищыгъын гъушэагъуае кыгъэтылэуае зы-щысэжыи унэм сыкызычлэуае-жыи сышыгъынхэм кыакифызы-кыгъэ пэу лэджэным изэуае итыр сшлэуае зыгъэжыгъ. Сищыгъынхэри ыгъыкыгъэуае, клэсэм пылагъэ-хэуае хыакушхэуае шигъэчэпхы-жыштыгъ. Сызэгъэшахэм зы-гъэпсэфынэу пэм сызыхэжыгъэ-гуае хэуае бэщылэуае ауагъагъэм сыфэдэу псынклэуае сыхэчыагъ. Ятлонэрэу мафэм кыкызыуае зы-уашгъоу ынахэ дэгъуагъ, ау кьэ-шхыжыштыгъ.

Пчэдыжышхэ сшлэуае чыли, лэуае, сызышхыагъ, сымэ-джэщым сызкларорэри кысигъэ-лотагъ.

Дахэу, сырикълэуае фэдэу, кызы-рэспэгъоуае, гукълэуае хэ-лэуае кызырэдэжыагъэм пае сы-зэрэфэрагъэр гурызгъэуагъ, ыкълэуае кыкыжынышхэуае псауае кы-фэклэуае, ыгъэуае сыфэ-лэуае сыкызыежыжыи, ежыри гъогуае кысигъэжыгъуае ылуи, кызыдэжыагъ. Тпэклэуае кызы-сшлэуае, сымэджэщым еклурэ гъогуае кызысегъэжыгъуае ыуж, тьянэ пае кыгъэхэзырыгъэ шхынхэр зэ-рылэуае хэуае лэуае кысигъэжыгъуае, «Гъогуае, сиклал», кысылуае ыгъэ-зэжыгъ, сэри сымэджэщым фэ-сыуэжыгъ.

Тянэ зычлэуае палатэр кызыгъауи сшлэуае, шылыагъ тьянэ захэсэ-мылэагъэм зыдэщылэуае сшлэуае. «Сачнэт урыклэуае фае о, арба, нын?» — ылуи, бзылфыгъэ горэм зыкысфигъэзагъ. Зэрэхэ-мыуагъэр зешлэуае: «Алахыи уэгъэпсэуи, сиклал, зэ укысэгъэмэ лэуае. Укызырэдэжыгъэр кызы-ришлэуае сшлэуае, уагъэ чыерэп, шхэрэп, шхыаныгъуае лэуае кыплэуае. Ошх чылауае ухыубыта-гъуае, чыла кызооштыгъуае кышло-шышхэуае, дгъэрэхэатын тпэклэуае. Ны ауауагъэ пае, фэдэу сшлэуае-гъуае...» Кызыфалогъэ лэныкълэуае псынклэуае сызклом, шхыаныгъуае лэуае, шагуае кыплэуае тьянэ сшлэуае. Непэ кызынэсыгъэмэ а сурэтыр сынэгуае клэуае...

Мэкклэуае-маклэуае сшлэуае, ыкы-быклэуае лэуае зэсэжыгъэм, зыкы-зэригъэжыгъэм, гымэжышхо зыкълэуае ынэхэмкълэуае сынэгуае кыкълэуае, зы-пэри кысымылуае, пыгъэуае зызы-фызылагъ: «Сид пае гуагъэ мы ошх чылауае зыкысхэагъэ укысэгъэмэ, сиклал? Унэм рэхатэуае унысэгъэмэ нахышлэуае?» — «Ары шхыае, сэ боу услэгуае сшлэуае». Джа-ры апэрэуае гъушэагъэуае зыгъэжыгъ.

Тянэ сымэджэщым кычлэуае-жыи нахышлэуае зыжыжыи ыуж, зыдгъэхэзыри, Пэнэжыкьуае а бзылфыгъэм дэжэуае блэгъэ фа-кълэуае зыкълэуае. Бэрэ зыкысшыгъ.

Нымрэ ыкълэуае тафэдэу зыгъэжы-кыгъ. Бзылфыгъытлэуае блэгъэшхо зэфэхуагъэ. Лэуае зырыз нахыбэ зимыла нитлэуае зыгуагъ.

Гукълэуае кычлэуае. Гукълэуае зы-хэлэуае гуагъэуае зылауае цыфыр ары. Ащ фэдэу укълэуае ухэткли на-сы-пыгъэшхоуае зыфэплэуае зыжыи фае. Сэри ащ фэдэу насып сшлэуае зы-плэжыи, а бзылфыгъэм зызэрэ-лукълэуае пае. Егъашлэми хэ-мыкълэуае саугъэт лэуае нитлэуае сыгуае кынагъэ.

«Зэхэоха, сиклал, тыдэ ушыла?»

Гушылэжыгъуае «Ошхыр кьещы-нэу кырымгъагъэуае, псы хы-лыгъуае тхэу» зыфилорэм ты-кыпкырыкыи, кымафэм пхэуае дгъэстыштым игъэхэзырыи бжы-хэуае жэуае тыфэжыштыгъ, ау кьэ-шлыгъэуае пхэр кызырэгъэжыштыгъ кури тымыгъотыгъ, бжыхэуае класэуае хуштыгъ, ащ блэуае бэрэ кы-хэжыштыгъ.

1957-рэ илээс. Япшлэуае клас-сым сыщеджэштыгъ. Клэуае мэ-зым кысшысшлыгъэуае пхэуае ку-хыи-щы кырыхэсшыжыныуае колхо-зым ибригадир зыдэжыгъоуае шыкузэклэуае тхылауае-пшылауае кылысхыгъ. Апэрэуае куштылэуае кы-хэсшыжыи, ящэнэрэм сызылэуае, тыгъэр кьохыжыгъэагъ. Къэ-нагъэр зэклэуае кызыгъафэуае сшлэуае пхэуае кум зыгъэжыгъэуае, зы-гъафэуае кысшлыхыи кыкызыежы-жыи, шлэуае хыуагъэуае. Ку шэ-рэхэуае яшлыгъэуае макълэуае пхэуае башэуае кызырэгъэжыгъуае пшлэуае шытыгъ.

Мэзым кыкыжыжыгъуае гъогуае тытетэуае метрэуае шыиц фэдиз кы-зытэклэуае, Пшышэуае нэпкэуае рекълэуае гъогуае тыкытехыжыгъ. Мыщ чылауае дэуае горэуае илауае, ащ укыблэуае рэхатэуае укыкълэуае пльэжыштыгъ. Гъогуае псы-нэпкэуае шыпкыи готэуае рекълэуае-штыгъ.

Шлэуае дэдагъ. Бжыхэуае класэуае шытыгъ, чылауае. Сэуае гъогуае зы-гъуае шытыгъэптеуае шымэуае сшлэуае зыпарэуае яшлэуае. А чылауае дэуае зыфэсэгъэмэуае тыкы-сыгъ. Къэхуштыр сымышлэуае сы-гумэжыштыгъ. Ошлэуае-дэуае джабгъуае ку шэрэхытлэуае лэуае горэм зыдэклэуае, сэмэгъуае шэрэхы-тлэуае машэм ихыагъэхэм пхэуае кухэр атегъуагъуае лэуае зыштыгъ.

Къэхуштыгъуае пхэуае кухэм амал сыфэмыауае кыкълэуае, Пшышэуае сшлэуае, кум кытэуае-рэхэуае сауж итыхэуае кыстэ-кьохэуае зэхэуае, псым зычлэуае а чылауае кыкылысхыи, бгым кыкыдэжыжыи сымылэуае метрэуае шыныкълэуае фэдизуае псым сырыхыи. Шыхэмрэуае кумрэуае кыкылауае сымышлэуае лэуае сыгумэжыштыгъ, ащ кыкыкы-жыгъэуае чылауае, ау ари сшлэуае-жыгъуае. Ерагъуае псынэпкыи кыкыдэжыжыи гъогуае кыкы-техыжыгъ.

ХАУДЭЖЫ Шыхымыз.
(Джыри кыкълэуае шытыгъ).

НЭГЭПЛЭ АСКЭРБЫЙ ИФИЛЬМЭХЭМ КЪАРАЙАЛІЭРЭР

Нэр егъаплъэ, гум регъэлъэгъу

Нэгэплэ Аскэрбий ифильмэхэм ялэтегъэуц
хэлэжъагъэр арых сурэтым ишълъагъохэрэр.
Сэмэгумклэ апэрэу шытыр Нэгэплэ Аскэрбий.

Адыгэ лэпкы́р дунаим нахышлоу шашлэным, зижъыжыным афэші культурэм илофышлэхэм ялэтыгъэр бэ. Нэгэплэ Аскэрбий игупшысэхэм, исценариэхэм атехыгъэ фильмэхэу «Черкесия», «Черкесия. Чужбина» зыфилохэрэм, адыгэ хабзэм фэгъэхыгъэм тилэпкэгъухэр зыщыпсэурэ хэгъэгъухэм ащыгъуазэх. Уасэу къафашырэ зэдгъашлэмэ тшлоигъоу искусствэр зышлогъэшлэгъонхэм гуцылэгъу тафэхъугъ.

ХЪАРЭХЪУ ХЪАКЪ — Тыркуем щэпсэу.

— Адыгэмэ афэгъэхыгъэ фильмэхэр лэшэу тищыклагъэх. Тыркуем тисэу тилэпкэ тарихъ гъогоу кыклогъэр зэдгъашлэ тшлоигъу. Адыгабээр тиныбжыкълэмэ дзеу ашлэ. Адыгэ джэгухэр зэхасэх, къашшэх шхъае, тыбзэ алэклэзы... «Къашшом тегъэклэды» зылорэмэ адесэгъаштэ. Укъашшэ кьодыеклэ уадыгабзи, уишэн-хабзэхэри зэбгъэшлэнхэ плэкълыштэу слыгъэрэп. Нэгэплэ Аскэрбий ифильмэхэм яшлуагъэклэ адыгэхэр нахъ зэрэшлэштых. Тигуапэу тшлэыгъэ, кыкълэыклогъэ фильмэхэм тжэ.

АЦУМЫЖЪ Налщык — Израиль щыц.

— Адыгейм сыкъэклонэу зегъэжъагъэр илэс 20 мэхъу. «Налмэсым», «Ислъамыем» яхылыгъэ къэбархэр зытетхэгъэхэ дискхэр силэх. Нэгэплэ Аскэрбий ифильмэхэр эклэми апшэ сэгъэуцух. Адыгэу дунаим тетхэр Аскэрбий ыгъэгъушлуагъэхэу сэлъытэ. Бзэ зэфэшхыафхэмклэ фильмэхэр зэрэгъэпсыгъэхэр Иофшлэгъэ дэгъуклэ зэхэщакломэ афэсэлъэгъу. Адыгэмэ яхылыгъэ фильмэхэм Израиль тыщыплъыгъэ, тызыхэс лэпкэхэм тарихъ къафэтэлуатэ.

НАТХЪО Бибарс — Уры-

сыем изэнэкъокъу хэлэ- жъэрэ футбол командэу «Рубин» Казань щешлэ.

— Израиль иадыгэ къуаджэу Кфар-Камэ сыкъышхыгъу. Адыгабзэкклэ сэгъушлэ, урысыбзэри зэсэгъашлэ. Адыгэмэ яхылыгъэ фильмэхэр тищыклагъэх. Хэгъэгъу зэфэшхыафхэм кьарыкълэгъэ футболистхэр тикомандэ хэтых. Узыщыц лэпкы́р дунаим нахъ дэгъоу шябгъашлэ пшлоигъо зыхъуклэ, фильмэхэм ямэхъанэ зыкълэты. Сянэ Мыекъуапэ кызэклом адыгэ фильмэхэм къашыгъухъу. Ахэм гъэсэпэтхыдэ ахэлъ, джырэ нэс сызэрямыплыгъэр сыгу кьео.

СТИАШЪУ Яхьер — Сирием кыкълэжыгъ.

— Фильмэр филармонием кызышагъэлагъом сигуапэу сепллыгъ. Сирием кыкълэжыгъэхэ адыгэхэри сигъусагъэх. Тыркуем, Голландием, нэмыкълэ арыс тилэпкэгъухэри епллыгъэх. Тишъуашэ, тишэн-хабзэ, тилэпкэ кьинэу ыльэгъугъэр фильмэхэм дэгъоу къалуатэ. Илгъэсыбзэ ыгъэшлэнэу Нэгэплэ Аскэрбий фэсэлэ.

БЭГЪ Саид — Урысыем изаслуженнэ артист, Москва ипремие кыфа- гъэшшошагъ.

— Фильмэхэр 3 мэхъу. Сэнаушыгъэшхо зыхэлъ Нэгэплэ

Аскэрбий ифильмэхэр адыгэмэ ямызакъоу, дунаим щыпсэурэ цыфмэ ящыклагъэу сэлъытэ — тарихъыр ашлэным пае. Тилэпкэ ехылыгъэ къэбархэр кызырэс-луатэхэрэм даклоу, титарихъи, тишэн-хабзэхэри тимылгъэпкэгъумэ язгъэлъэгъунхэу сыфае зыхъуклэ, Нэгэплэ Аскэрбий ифильмэхэр сигуапэу къэсэштэх. Зэлъашлэрэ кинорежиссерэу Андрей Тарковскэм, тхаклоу Лейла Гаррет, Лондон ар щэпсэу, нэмыкълэ тилэпкэ гушылэ фабуу кыраоллагъэр сщыгъупшэрэп. Тилэпкэ ишэн-хабзэхэр маклоу зэрэшлэрэр кырамыгъэклогу фильмэхэм осэ ин кьаратыгъ. Лэхъэнэ кьинэу тызыхэтым дунэ мэхъанэ зилэ фильмэхэр Аскэрбий зэригъэуцугъэхэм фэшл сыфэгъушлэ, игуэтыныгъэрэ исэнаушыгъэрэ сарэгъушхо.

ОХЪУТЭ Александр — Щэр- джэскалэ щэпсэу.

— Искусствэхэм анахъэу къахэдгъэщырэ кинор ары. Бэшлагъэу ащ тытегушылэ — зыкълэ зэригъэшпыпкэ э ж ы р э м фэшл. Кинофильмэхэм ямэхъанэ зыкълэтыгъэу сэлъытэ. Хъакълэмыз Руслъан, Къуекъо Налбый, Хъаклэгъогъу Къэсэй

яшлуагъэклэ адыгэмэ афэгъэхыгъэ фильмэхэр зэрэтырахыгъагъэхэр тшыгъупшэрэп. Емыж Мулиэт, Светлана Шендрик, фэшхыафхэм фильмэхэм Иоф адашлагъ, уащытхуныр атефэ. Къандур Мухъадинэ ифильмэхэри тшлогъэшлэгъоных. Иофшлагъэу ялэм тыкълэщыгъуэ, мэхъанэу илэмклэ Нэгэплэ Аскэрбий къахэсэгъэщы.

Нэгэплэ Аскэрбий ифильмэхэм ялэтегъэуцохэм сахэлэжъагъ. Иофшлэнэу ыпэкклэ шылэм щыщынагъэп, «сыпшыгъ» ылуагъэп. Лэпкэ шлэжъ гупшысэр фильмэ пэпчэ щыпхырищыгъ. Аскэрбий ыхырэ лэжъуацлэу Нэгэплэ Аскэрбий Иофэу зыпылтым епхыгъэ шпыпкэу кысцэхъу. Ащ кыкълэырэ нэр ыгъэплэныр ары. Кинопроизведениеу илэхэмклэ дунаишхор адыгэмэ кьарегъэпллы. Аскэрбий тыкълэыуцухэрэ дунаим идэхагъи кьелуатэ. Адыгэ хабзэм, тарихъым яхылыгъэ фильмэхэр еджаплэхэм ашагъэфедэнхэу сэлъытэ. Дунэе культурэм фильмэхэр хэхъагъэх. Гъунэ имылэу Нэгэплэ Аскэрбий сыфэраз, илофшлагъэ лыигъэклуатэ сшлоигъу.

АЦУМЫЖЪ Казбек — тарихъ шлэныгъэхэмклэ доктор.

— Нэгэплэ Аскэрбий илофшлагъэ идунэе мэхъанэ зыкълэ-лэты. Искусствэм ыльэныкълэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо премие кыфагъэшшошэныр кылэжыгъэу сэлъытэ. Фильмэхэм япллыгъэхэм кызыдырагъэштэнэу сыкъаджэ.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

Къыдзыгъэкълэр:
Адыгэ Республикэм
лэпкэ Иофхэмклэ,
лэпкэ кьэралхэм
ащыпсэурэ тилэп-
кэгъухэм адырлэ
зэпхыныгъэхэмклэ
ыкълэ кьэбар жъу-
гъэм иамалхэмклэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

**Редактор
шхъалэр
ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редактор
шхъалэм иапэрэ
гуадзэр
АУЛБЭ Руслъан**

**Редактор
шхъалэм
игуадзэр —
пшэдэкълэжы
зыхырэ
секретары
ХЪУРМЭ Хъусен**

**Пшэдэкълэжы
зыхырэ
секретары
НЭПШЭКЪУЙ
Заур**

**Редакциер
зылэщылэр:**
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

редактор шхъалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшэдэкълэжы зы-
хырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхъаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хэутын Иофхэмклэ,
телерадиокъэтын-
хэмклэ ыкълэ зэлъы-
лэсыклэ амалхэмклэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэлоры-
шлэл, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
4306
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2106**

Хэутыным
узыщылэтынэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
Зыщылэтынэу
уахътэр
Сыхъатыр 18.00